

STENOMUSEN

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER - DECEMBER 1999 - NR. 8

At tælle tiden

Steno Museets særudstilling i år 2000 handler om tidsmåling og tidsregning.

Fra den 14. januar 2000, som er nytårsdag i den julianske kalender, og resten af år 2000, som jo er begyndelsen af totusindtallet og afslutningen på det andet årtusinde, kan man i Århus opleve et tidsarrangement med tre komponenter.

- **I Den Gamle By** vil udstillingen *At tælle tiden, fra sand til kvarts* med tidstypiske ure i de forskellige bygninger illustrere tidsmålingens kulturhistorie.
- **I planetariet** på Steno Museet vil forestillingen *Sille og Tiden* følge pigen Sille igen-

nem en dag, hvor hun bruger tiden på mange forskellige måder.

- **På Steno Museet** vil udstillingen *At tælle tiden, med kløgt og snilde* fortælle dele af historien om, hvorledes menneskelig snilde i gamle kulturer og i moderne videnskab har målt og talt tiden ved mange forskellige bevægelser.

Tid er ikke til – men måles ved bevægelse

Ifølge Aristoteles er tid strengt taget slet ikke til. For-

tiden er ikke mere, fremtiden er ikke endnu, og nuet mellem fortid og fremtid er uden varighed og ikke en del af tiden. Men vi kan med erindring om fortiden og forventning til fremtiden på særdeles konkret vis opleve denne ikke eksisterende tid.

Med sin definition: ”Tiden er et tal for før og efter i en bevægelse, og den kan (ligesom bevægelsen) deles i det uendelige”, undgår Aristoteles det umulige at måle/tælle tiden ved i stedet at måle/tælle en bevægelse i afsnit.

Fortsættes side 10

Inde i bladet

Nye billetpriser	2
Planetariet	3
Ny planetarieinspektør ...	4
Altoverskyggende succes	5
Boggaver	5
Stenoforelæsninger 2000	6
Ny bog om Galilei	7
Sfærernes harmoni	8
Enhjørningen	11
Kalender	12

Aase Roland Jacobsen er ansat som planetarieinspektør pr. 1. august 1999. Hun er uddannet palæontolog. Læs hendes selvportræt side 4.

STENOMUSEEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 3 - 4 gange årlig og sendes til alle foreningens medlemmer. Stof kan sendes til Steno Museet.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen (ansv.)
og Hans Buhl

Layout:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Steffensen Offset, Horsens.

C.F. Møllers Allé 100
Universitetsparken, 8000 Århus C
Tlf: 8942 3975, Fax: 8942 3995
E-mail: stenomus@au.dk
Web: www.stenomuseet.dk

Nye billetpriser

Steno Museets hæver sine entrépriser fra 1. januar 2000

I forbindelse med behandlingen af budgettet for 2000 blev det klart, at udgifterne siden Steno Museets åbning i 1994 er steget støt, medens indtægterne har været vigende.

Museets bestyrelse har derfor på sit møde den 22. november godkendt mit forslag til nye entrépriser fra årsskiftet. Med uændret sammensætning af publikum, vil æn-

dringen betyde en merindtægt på ca. 200.000 kr. Museet håber naturligvis på at få det allermeste af dette provenu hjem. *kpm*

	Museum	Planetarium	Kombination	Aften ²⁾
Voksen, normal	kr. 40	kr. 40	kr. 60	kr. 80
Voksen, rabat ¹⁾	kr. 30	kr. 30	kr. 50	
Barn, 6-15 år	kr. 15	kr. 20	kr. 30	kr. 40
Undervisningsgr. ³⁾	kr. 0	kr. 20		

¹⁾ Rabat ydes til studerende, pensionister, værnepligtige, deltagere i efteruddannelseskurser (VUC, AMU m.fl.), samt til grupper over 10.

²⁾ Ved besøg af grupper uden for åbningstiden betales minimum kr. 1500.

³⁾ Skole- eller gymnasieklasser eller lignende grupper, der besøger museet sammen med deres lærer som et led i undervisningen, skal som undervisningsgruppe ikke betale entré til museet.

• Prisen for rundvisning i museet eller lægeurtehaven for grupper på indtil 15 personer stiger til kr. 300.

• Medlemmer af Steno Museets Venner vil også fremover have gratis adgang til museet.

Planetarienyt

Det går aldrig helt, som man spår!

Vi fik ikke den nye version af *Sommerstjerner* sat op, som jeg lovede i sidste nummer af *Stenomusen*. Alle delene er dog i hus, så det går nok til næste sommer. CD'en med planetariumsmusik når heller ikke at udkomme inden jul.

Nye forestillinger

Noget nyt har vi dog at tilbyde: En ny undervisningsforestilling, *Cellen - det indre univers*, er klar til bestilling. Forestillingen, som retter sig imod de ældre skoleelever og gymnasiet, handler om liv og om cellens indre struktur.

Annette Bruun, som var rundviser på museet i de første år, har udarbejdet forestillingen i samråd med museumsinspektør Eivind Thorling, og hun står selv for dens levende indslag. Varigheden er 45 minutter, med mulighed for efterfølgende diskussion i skolestuen, hvis det ønskes.

Den anden nyhed i planetariummet er også et tilbud til tværfagligt samarbejde: Planetariumsforestillingen *More Than Meets the Eye* er sat op i den originale version, med amerikansk speak. Den handler om spillet mellem det, man kan se med det blotte øje på himlen, og det, man kan opdage ved hjælp af store kikkerter eller rumteleskoper. En udskrift af teksten kan bestilles på forhånd, og vi opfordrer til samarbejde mellem lærere i fysik/astrofysik, engelsklærere og medielærere.

Begge de nye tiltag bliver også præsenteret hos vore gode kolleger i Orion Planetarium i Jels.

Sille og Tiden

I forbindelse med museets særudstilling *At tælle tiden*

(hvis åbning er udsat til 14. januar 2000) er der ved at blive udarbejdet en planetariumsforestilling, som skal uddybe og supplere de emner som behandles i udstillingen. Forestillingen hedder *Sille og Tiden* og vil få premiere på åbningsdagen.

Fuldmåneaftener

Der er udkommet et nyt program for Fuldmåneaftener i planetariummet, dækkende frem til december 2000. Programmet kan rekvireres på museet. Desuden vil *Stenomusen* løbende annoncere kommende arrangementer.

Planetariumskursus

Der afholdes kursus i brugen af planetariummet for lærere ti torsdage fra 9. marts 2000. Amtscenret for Undervisning i Skanderborg er medarrangør og står for tilmelding m.v. Interesserede er selvfølgelig også velkomne til at henvende sig til planetariumskontoret på museet.

Planetariummet lukker

Endelig forvarsler vi en midlertidig lukning af planetariummet i en måneds tid i perioden 1. maj - 30. juni 2000, da kuplen skal males. Resten af museet er dog åbent i perioden.

ojk

Bestyrelse og suppleanter

Hans Ø. Buhl, næstformand
Bragesvej 5, 8230 Åbyhøj
8615 0949.

Poul Gade, kasserer
Irisvej 30, 8260 Viby J
8614 3187.

Bjarning Grøn, sekretær
Skovdalen 1, 8800 Viborg
8667 3281.

Poul Hartvig
Neptunvej 23, 8270 Højbjerg
8614 8115.

Olaf Myhre Jensen, suppleant
Rylevej 20, 8240 Risskov
8617 8918.

Knud Erik Sørensen, formand
Grusdalsvej 30, 8700 Horsens
7565 6356.

Laila Zwisler, suppleant
Spobjergvej 147, 2.
8220 Brabrand, 8944 9506.

Ny planetarieinspektør

Steno Museet har pr. 1. august 1999 ansat cand. scient. Aase Roland Jacobsen som planetarieinspektør. I det følgende præsenterer hun sig selv.

Efter et studieår i Canada på The Royal Tyrrell Museum of Palaeontology fik jeg min cand. scient. grad i palæontologi fra Københavns Universitet i 1995, for derefter at bosætte mig i Canada igen.

Siden 1993 har jeg lavet formidlingsarbejde inden for videnskab og natur på alle aldersnivauer fra skole til universitet. I forbindelser med rejser i Nordamerika og Europa har jeg desuden haft stor opmærksomhed rettet mod museumsrelaterede kommunikationsteknikker og aktiviteter.

Kreativ formidling

Især de sidste 4 år har jeg i Canada designet og markedsført undervisningsprogram-

mer henvendt til børn i skolealderen. Ved at benytte en kombination af lyd- og billedmedier, kreativ formidling, samt en direkte involvering af børn gennem aktiviteter og sanseoplevelser, har jeg fungeret som lærer og underviser på undervisningsstedet. Det primære formål har været at give børn en spændende og dynamisk oplevelse af naturvidenskaben i sig selv, såvel som de folk, der arbejder med den.

Artikler

Som tilknyttet forsker på The Royal Tyrrell Museum of Palaeontology i Alberta, Canada, har jeg desuden udgivet videnskabelige artikler om dinosaurers adfærd og økolo-

gi i bl.a. tidsskrifterne *Histological Biology* og *Canadian Journal of Earth Science*, samt et kapitel i det nyeste dinosaurleksikon *Encyclopedia of Dinosaurs* (Academic Press).

Gennem artikler for *Viden Om*, *Jyllands-Posten*, har jeg under mit ophold i Canada bevaret kontakten til det danske. Dette samarbejde vil jeg nu bruge i Steno Museets regi.

Astronomi

Astronomi har været en del af min geologiske baggrund, og den medicinhistoriske afdeling på museets vil desuden få en del opmærksomhed, da patologi altid har fascineret mig. I de sidste par år har denne interesse været fokuseret på 80 millioner år gamle dinosaurknogler, så en kombination af fagområder har her mulighed for blive til et spændende samarbejde.

Planetariet med lyd- og billedmedie vil blive mit primære arbejdsområde, men også opsøgende og udadvendt formidlingsarbejde vil indgå i mit arbejde her på Steno Museet.

arj

Altoverskyggende succes

Steno Museet havde stort rykind i forbindelse med solformørkelsen den 11. august 1999.

Mange mennesker var mødt op på Steno Museet for sammen at betragte solformørkelsen gennem de specielle beskyttelsesbriller. (Foto: Hanne Teglbus)

Allerede inden sommerferien sendte butiksleder Bente Thousgaard brev ud til samtlige skoler i Århus Amt med tilbud på solformørkelsesbriller. Det var dog først i ugen op til formørkelsen, at bestillingerne for alvor begyndte at komme, hvilket medførte både travlhed og leveringsvanskeligheder. De sidste 2.000 par briller ankom således med kurér fra England så sent som dagen før formørkelsen.

Pakkens ankomst vakte højlydt jubel blandt de hundredvis af mennesker, som havde stået i kø i timevis på

museets parkeringsplads. Godt tre timer senere var der atter udsolgt på trods af en rationering på max. fire par pr. kunde. I alt solgte Steno Museet ca. 14.000 par solformørkelsesbriller.

På selve dagen var der næsten tusinde mennesker, der havde valgt at opleve formørkelsen i fællesskab med andre på museets område.

Takket være store huller i et ellers til tider truende skydække fik alle fremmødte mulighed for at opleve solens og månens korte *rendezvous* på himlen.

hb

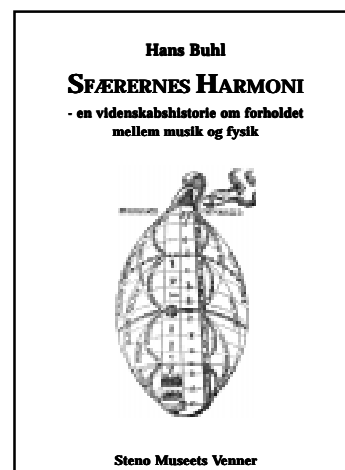
Boggaver

Steno Museets Venner bytter om på boggaven for 1999 og 2000.

Som tidligere meddelt har det været planen, at årets bog gave til medlemmerne af venneforeningen i 1999 skulle være Hans Buhls bog *Sfærernes harmoni – en videnskabs historie om forholdet mellem musik og fysik*.

Pga. tekniske vanskeligheder er den imidlertid blevet så forsinket, at gaven for 1999 i stedet bliver Peter Øhrstrøms *Tidens gang i tidens løb*. Den udsendes til medlemmerne sammen med dette blad og vil gøre det muligt at orientere sig om tidsregningens og tidsmålingens historie allerede inden åbningen af Steno Museets særudstilling om dette emne i år 2000. Til gengæld vil *Sfærernes harmoni* blive boggaven i år 2000.

pg

Stenoforelæsninger 2000

Med 1999 går ettusindtallet på hæld, og med 2000 begynder totusindtallet. Med 2000 går det andet årtusind på hæld, og med 2001 begynder det tredje årtusind. Med temaet ”Alle tiders tid” tager vi hul på totusindtallet og afsked med det andet årtusind.

Torsdag den 10. februar 2000

Forfatteren Svend Aage Madsen

”Lad tiden gå”

I *Lad tiden gå* er en vis kalendertid splittet i parallelle forløb, så den ”samme” tid går igen med nyt bevidsthedsindhold. I *Se dagens lys* tildeler Madam Datam hver dag sit indhold uden erindring om forgangne eller forventning til kommende dage.

Torsdag den 9. marts 2000

Museumsdirektør Kristian Peder Moesgaard

”Særudstillinger: At tælle tiden”

Tiden er et tal for før og efter i en bevægelse. Så at regne med og måle tid betyder at tælle en bevægelse i afsnit. Kun bevidsthed kan tælle, så uden bevidsthed ingen tid, men blot bevægelse, som ikke bliver talt. Kalender og ur er hjælpemidler at tælle tid med.

Foredragene starter kl. 19.00 på Steno Museet. Dørene åbnes kl. 18.40.

Arrangør: Steno Museet ved museumsdirektør Kr. Peder Moesgaard.

Entré 60 kr., studerende dog kun 40 kr.

Det er muligt at tegne abonnement ved henvendelse til Folkeuniversitetets kontor, Immervad 7¹, 8000 Århus C.

Torsdag den 13. april 2000

Professor Carl F. Wandel

”Hvad er tid?”

”Hvad er klokken?” Med Einsteins relativitetsteori blev det klart, at svaret afhænger af urets bevægelsestilstand og af den tyngdekraft, der virker på uret. Einsteins teorier blev en vigtig del af vort verdensbillede i begyndelsen af 1900-tallet og ændrede vores opfattelse af tid, rum og bevægelse på en helt overraskende måde.

Torsdag den 11. maj 2000

Lektor Jes Madsen

”Universets udvikling gennem tiderne”

Big Bang-teorien kan i store træk beskrive universets udvikling fra ”Det Store Brag” til i dag ca. 15 milliarder år senere. Dog må vi stadig spørge, hvad der skete i brøkdelen af det første sekund, og hvad bringer fremtiden: Ewig ekspansion eller kollaps?

Torsdag den 8. juni 2000

Docent Christian Marinus Taisbak

”Det Herrens år 532 – en tidsregnings fødsel”

Troen på Kristi opstandelse var ca. 500 år, da den pavelige påskeberegner Dionysius Exiguus fandt på at tælle årene efter hans fødsel. Dionysius havde brug for et tal, hvori 19 og 4 går op, og Helligånden lod ham stole på, at 532 netop var Jesu alder.

Fortsættes side 7

Torsdag den 14. september 2000

Planetarieinspektør Aase Roland Jacobsen
”Dinosaurernes tid – fra knogler til liv”

Hvordan kan uddøde dyrs, f.eks. dinosaurernes, adfærd studeres? Sporfossiler er spor efter aktivitet frosset i tid, f.eks. fodspor, æggeskaller og reder, ekskrementer eller tandmærker på knogler. Disse spor belyser dyrenes adfærd og det fossile miljø.

Torsdag den 12. oktober 2000

Lektor Jan Faye
”Tiden går – eller gør den?”

Bestændigt oplever vi alt i forandring. Tidens gang og menneskelig eksistens synes vævet ind i hinanden. Filosofi om tiden fremviser den dynamiske teori, at nuet angiver den objektive tilblivelse, og den statiske teori, som benægter den objektive tilblivelse.

Torsdag den 9. november 2000

Komponisten Fuzzy
”Musikken i tid og rum”

Om musik ved musiker, tidligere docent ved Det jyske Musikkonservatorium og siden 1982 fri komponist af både koncert-, computer-, teater- og filmmusik. Musik er som tid aldrig til stede ”på én gang”. Klange bliver fortid, medens nye kommer til.

Torsdag den 14. december 2000

Planetarieleder Ole J. Knudsen
”Juletid”

Hvorfor ligger julen fast, når påsken flytter rundt? Er luciadag og solhverv det samme? Hvornår er skuddag, og hvor blev gammeljul af? Hvad er det nu med det årtusindskifte? Kalenderen bringer almanakhistories. Vi hører nogle af dem og kigger på julestjerner.

Laila Zwisler: Galilei og Jordens Rotation

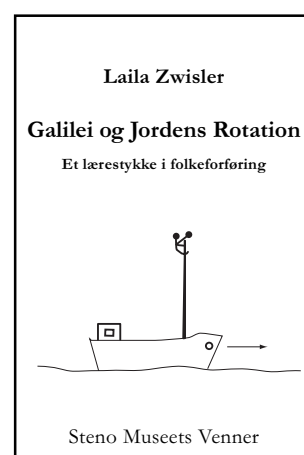
Ny bog fra Steno Museets Venner

Laila Zwisler har givet sin bog undertitlen ”Et lærestykke i folkeforføring”. I forordet hedder det blandt andet:

”Denne bog handler om en virkelig kontrovers, nemlig spørgsmålet: *roterer jorden om sin egen akse eller ej?* For nutidens mennesker er svaret givet på forhånd, men hvis man tager modstandernes argumenter alvorligt, vil man opdage, at svaret ikke var så lige til i 1600-tallet. Vi skal se på

kontroversen ud fra et af 1600-tallets provokerende hovedværker *Dialog om de to fremherskende verdenssystemer: det ptolemæiske og det kopernikanske* skrevet af videnskabsmanden Galileo Galilei.

Her diskuterer Galilei for og imod to forskellige opfat- telser. Men Galilei er ikke objektiv, han har afgjort sin holdning til jordens rotation på forhånd.”

Bogen er på 39 sider i A5-format og kan købes i museumsbutikken for 25 kr. *kes*

Åbning af Sfærernes harmoni

Særudstillingen handler om musik og fysik, men overskriften for åbningen kunne passende have været: ”Fysik og hornmusik”.

Steno Museets foyer var fyldt ved åbningen af særudstillingen Sfærernes harmoni. (Foto: Hanne Teglbjuss)

Fredag den 18. juni kl. 20 var der inviteret til åbning af Steno Museets særudstilling nr. 13, *Sfærernes harmoni*. Det var annonceret som et offentligt arrangement, men det så dog

Udstillingen viser bl.a. fonografer, grammofoner og forskellige typer musikinstrumenter. (Foto: Hanne Teglbjuss)

ud til, at de fleste af de mange gæster var bekendte af museet.

For at sætte fuld musik på åbningen var bigbandet ”Keep the Change” blevet hyret. Som hædersgæst var musikeren og komponisten Fuzzy indbudt til at åbne udstillingen.

Museets direktør K.P. Moesgaard bød alle velkommen og betegnede udstillingen som museumsinspektør Hans Buhls svendestykke, og han ville ikke holde sig tilbage med at tildele den karakteren ”ug”. Herefter gav Moesgaard ordet til Hans Buhl, som har haft ansvaret for udstillingen. Hans Buhl, der har bifag i musik og i fritiden er udøvende jazzmusiker, fortalte bl.a., at han i flere år havde ønsket at kombinere de to discipliner musik og fysik i en udstilling. Han takkede værkstedet, og en særlig tak var der til arkitekt Niels Bjerre Jørgensen for et utroligt godt svingende samarbejde.

Herefter fik Fuzzy ordet og sagde bl.a.: ”Hvis jeg havde fået sådan en indføring i emnet fysik, som jeg lige har fået

Fortsættes side 9

af museumsinspektør Hans Buhl, da han viste mig rundt i særudstillingen, så havde mine fysikkarakterer i skolen helt sikkert været meget bedre.” Fuzzys underholdende tale mandede ud i, at han henvendte sig til en af gæsterne: ”Hvad hedder du?” ”Jørgen” svarede Jørgen Andersen. Herpå tog Fuzzy et stykke kridt i hånden og tegnede på den opstillede tavle nogle nodelinier og oversatte ”Jørgen” til noder. Kun ”g” og ”e” kunne bruges, og han var ikke helt tilfreds.

Derfor forsøgte han sig med Niels Stensen, som han just havde erfaret, at museet var opkaldt efter. Det blev nu heller ikke så varieret med kun ”e’er” og ”es’er”, men et lille tema kunne der dog komme ud af det.

Fuzzy var dog stadig ikke tilfreds. ”Hvis jeg nu derudover tager Hans Buhl, så får jeg også et ”a”, et ”b” og et ”h”, og så begynder det at ligne noget”, sagde han, mens han skrev noderne på tavlen. Herefter satte han sig til klaveret og improviserede i længere tid over navnene. Det var underholdning på højt niveau.

Fuzzy sluttede med ordene: ”Hermed vil jeg erklære udstillingen for åben, hvilket

Fuzzy improviserede efter sin åbningstale over udvalgte bogstaver i forskellige navne. (Foto: Hanne Teglbus)

jeg har øvet mig på at sige hele dagen”. Efter megen applaus spillede Fuzzy et nummer sammen med ”Keep the Change”.

Der kunne købes fadøl i foyeren, og til fortsat big-

bandmusik kunne gæsterne besøge særudstillingen og museets basisudstillinger.

Der var en meget fin stemning, og de sidste gæster gik først hen mod midnat, da musikken sluttede. *ht*

Bigbandet „Keep the Change“ spillede ved åbningen af særudstillingen. (Foto: Hanne Teglbus)

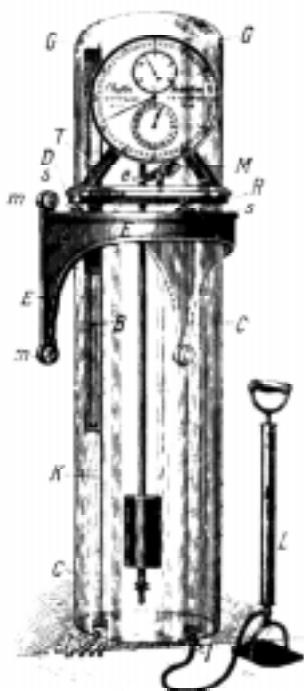
At tælle tiden

...fortsat fra forsiden.

Kalendere

Den grundlæggende bevægelse for tidsregningen er jordens rotation om sin akse, som fastlægger enheden et døgn.

En kalender tæller døgnene fra et valgt udgangspunkt, f.eks. Roms grundlæggelse eller Kristi fødsel. Tællingen foregår som simpel nummerering (juliansk døgnnummer), eller i bundter som uger, måneder eller år, bl.a. for at udregne såtid og høst efter årstidernes vekslen eller drægtighedsperioder i måneskifter. Regnes år i måneder eller døgn, får man ikke et helt antal, men bliver tvunget til at indføre skuddage eller skudmåneder.

Historien om kalenderens udvikling suppleres med en kalenderhylde, hvor den besøgende selv med byggestave kan få den gregorianske, den mosaiske og den islamiske kalender mellem fingrene.

Ure

Indtil 1972 var døgnets også den grundlæggende enhed for tidsmålingen ved hjælp af ure, som måler døgnets i mindre afsnit som timer, minutter eller sekunder.

Døgnets afsnit er fastlagt astronomisk ved solens gang, hvorfor soluret er en naturlig tidsmåler. Allerede i oldtiden brugtes også vandure, og i middelalderen fremkom mekaniske ure, som med Rieflers ur for godt 100 år siden var udviklet til så stor nøjagtighed, at mekanikken kunne konkurrere med jordens gang.

Med vor egen tids kvarts- og atomure er stabiliteten yderligere forbedret, og siden 1972 defineres den rette tid ved atomurenes gang, så den grundlæggende enhed er varigheden af en svingning i et cæsium-atom, og et sekund er varigheden af

9.192.631.770

svingninger. Når solen så ikke kan holde takt med maskiner-

ne, indføres et skudsekund, så astronomisk midnat stadig på vore ure kan registreres som 0-00-og-0-dut. Historien om urenes udvikling suppleres med aktiviteter med bl.a. penduler og tandhjul, ligesom der bliver udarbejdet opgaveark og anvisning på selv at bygge f.eks. solure.

Tidsmål i det lange løb

Forskellige videnskaber har strakt den menneskelige "erindring" om fortiden så langt tilbage som til tidens "begyndelse". Arkæologien har lært sig at datere fortidens genstande årtusinder tilbage ved kulstof-14-metodens måling af en radioaktiv isotop eller ved dendrokronologiens tælling af årringe.

Geologer og biologer kan i lagvise aflejringer og fossiler opstille tidsregninger, som går tilbage over årmillioner.

Endelig har nyere astronomi og kosmologi med hypotesen om Det store Brag opstillet en troværdig kronologi, som går tilbage til verdens "skabelse" for ca. 15 milliarder år siden.

Udstillingen vil illustrere disse tidsmål i sammenhæng med en "verdenskalender", hvor historisk tid blot udgør en halv snes sekunder af et helt år.

kpm

Enhjørningen

Steno Museet kan snart udstille en enhjørning.

Fabeldyret Enhjørningen, *Monoceros, Unicornis*, har levet i menneskets fantasi i tusinder af år og optræder i myter fra det meste af verden. Da den ikke har haft et egentlig jordisk liv, vil den heller aldrig kunne dø.

Enhjørningen har talt til fantasien i generationer, til konger og gejstlige, ligesom naturforskere og læger gennem tiderne har været fascineret af dette flygtige væsen. Mens Ole Worm var den før-

ste til at fastslå at enhjørningens horn stammede fra narhvalen, var Thomas Bartolin ikke overbevist og troede stadig på eksistensen af enhjørningen.

Knust enhjørninghorn har været anvendt i behandlingen af syge og som modgift mod giftige drikke. Konger har fremstillet drikkekrus med enhjørninghåndtag for at gardere sig mod morderiske anslag. Maria Stuart fik en kur med enhjørningpulver, og

Martin Luther blev behandlet med enhjørninghorn i sine sidste år. På danske apoteker har man indtil for nylig kunnet købe dette kostelige medikament.

Steno Museets medicinhistoriske afdeling har længe ønsket sig en bronzeskulptur af en enhjørning til udsmykning af museet. Dette blev særlig aktuelt, efter at vi fra grønlandske læger modtog et ægte enhjørninghorn i form af en smuk narhvaltand.

Derfor blev der i 1998 iværksat en indsamling af de 100.000 kr., som var nødvendige for at kunne gennemføre projektet. Efter at bestyrelsen i Steno Museets Venner i april 1999 bevilligede de sidste 10.000 kr., kunne billedhuggeren Gudrun Steen Andersen gå i gang med opgaven.

Skulpturen er nu færdig i voks, og en silikoneform er under udarbejdelse. Herefter går turen til bronzestøbning i Italien, hvorefter vi kan se frem til afsløring af det færdige værk i foråret år 2000.

En gruppe af museets medarbejdere fik dog et smugkig i atelieret forleden. Vi var ikke i tvivl – et virkelig prægtigt kunstværk er undervejs. *ebt*

Kalender

Lørdag 19. juni - søndag 19. december

Sfærernes harmoni - særudstilling om musik og fysik

Onsdag 22. december kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet. Planetarieleder Ole J. Knudsen fortæller om vinterhimlen og spiller musik under stjernerne.

Fredag 14. januar - lørdag 30. december 2000

At tælle tiden - en særudstilling om tidsregning og tidsmåling

Fredag 21. januar kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet med *Collager 1-4* af Michael Nyvang og Kjell Yngve Petersen.

Torsdag den 10. februar kl. 19.00

Stenoforelæsning ved forfatteren Svend Aage Madsen: *Lad tiden gå*.

Lørdag 12. februar - søndag 20. februar

Minieksperimentarium i anledning af skolernes vinterferie.

Lørdag 19. februar kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet. Program endnu ikke fastlagt.

Torsdag den 9. marts kl. 19.00

Stenoforelæsning ved museumsdirektør Kristian Peder Moesgaard: *At tælle tiden*. Efter forelæsningen er der rundvisning i særudstillingen.

Mandag 20. marts kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet. Planetarieleder Ole J. Knudsen fortæller om forårshimlen og spiller musik under stjernerne.

Onsdag 29. marts kl. 19.30

Generalforsamling i Steno Museets Venner. Mødet afholdes som vanligt i museets skolestue. Læs mere i næste nummer af *Stenomusen*.

Åbningstider omkring jul og nytår på Steno Museet

Steno Museet har åbent tirsdag til søndag fra klokken 10 til klokken 16.

Omkring jul og nytår er der følgende indskrænkninger: Steno Museet er lukket i da-

gene 23. - 27. december samt den 31. december og 1. januar 2000.